

Epigram 2,97 – Min Mave tyranniserer mig

Fra Ludvig Holbergs MORALSKE TANKER, 1744

Skellet imellem en fri og en slave er ikke så voldsomt,
hver har sin herre, min ven, alle må adlyde een.¹

5

Til * *

Jeg har ved flere lejligheder vist, kære Anilo, at de menneskelige vilkår ikke er så forskellige, som man siger. En tjeners forhold adskiller sig næsten ikke fra en herres, bortset fra titlen. Thi ethvert menneske er underkastet en form for herredømme. Een domineres af frygt, en anden af ambitioner; een af vrede, 10 en anden af forelskelse; een af begærlighed, en anden af vellyst; således at enhver herre har en herre over sig. Udover disse og andre tilbøjeligheder, som holder mennesket i evigt slaveri, plages det af sygdomme, som påfører det mindst lige så meget slaveri.

15

Jeg kan huske, at du engang talte om, hvor lykkelig jeg er, fordi jeg på mange måder er min egen herre, både inden for og uden for mig hus. Jeg mærkede, at du dermed ville udtrykke en sorg i dit familieliv, som du blev plaget af, og som jeg var fri for. Jeg erkender, at en dominerende kone er et besværligt møbel at have i sit hus, og at jeg derfor er lykkeligere end du. Men er jeg 20 derfor herre i mit eget hus? Mon ikke der er mere end een slags plage i et hus?

Jeg har hver dag en husbestyrerinde, som dominerer stærkere end ti gange Sokrates' kone, Xantippe², eller andre bestemte kvinder. Jeg har en mave, der 25 holder mig i evigt slaveri, som pålægger mig de strengeste love, ja – byder mig at hade mig selv. Selvhad er selve indholdet i min maves lovebog, som ellers består af mange kapitler og paragraffer, som alle er hårde og utålelige.

¹ Essayet indledes også originalt med et af Holbergs over 900 små digte, som han skrev på latin og også kaldte epigrammer.

² Xantippe: Den græske filosof Sokrates' kone. (cirka 5.-4- århundrede f.Kr.) Efter sigende var hun skrap og den eneste, der kunne sætte Sokrates til vægs i en diskussion.

Hver dag må jeg afstå fra at spise det, jeg har appetit på, men må derimod kun spise, hvad jeg har afsmag for. Sukker, frugt, vin, mælk og utallige andre velmagende ting er mig lige så forbudt som illegale varer. Det eneste, der er mig tilladt, er vand og brød, samt alt, som er bittert; og selv det må jeg kun spise i små portioner. Jeg tager af og til mod til mig og prøver at kaste byrden af mig, men straks trues jeg med at få feber, kolik, forstoppelse, dysenteri og andre fjender på halsen; og når jeg fremturer, bliver jeg straffet, så jeg må rette ind og overgive mig. Det går mig så ikke anderledes end alle de besejrede oprørere, som efter at have gjort opstand underkastes endnu hårdere love, end dem, de gjorde oprør mod. Thi i stedet for at visse ting blev nægtet mig, nægtes mig nu alt. Når jeg spørger min husbestyrerinde, om jeg må drikke et glas vins, svarer hun: »Nej, thi den hidser op«; når jeg spørger om øl, får jeg samme svar: »thi det forårsager galde«. Beder jeg om en havresuppe, som før var tilladt, hedder det sig, at det giver slim. Beder jeg om rugbrød, siges det, at det forårsager syrlighed, og forlanger jeg hvedebrød, påstås det, at det giver forstoppelse. Siger jeg: »Hvad skal jeg da spise for at holde livet ved lige?«, svarer min husbestyrerinde, at hun ikke kan sige, hvad hun vil tillade mig. Og spørger jeg endelig, om jeg skal faste, svarer hun, at det heller ikke er godt. Hvilket herredømme kan være strengere, og desuden mere bizart? Jeg må ikke spise, jeg må heller ikke faste. Jeg må ikke være vågen, jeg må heller ikke sove. Jeg må ikke arbejde, jeg må heller ikke være inaktiv. Enhver må tilstå, at den person står i en beklagelig situation, som ikke bare er under et strengt, men også under et mærkeligt herskab, som ikke kan gøres tilfreds. Der er således en evig krig mellem min appetit og min mave, hvis dét da ellers kan kaldes en krig, hvor den ene hele tiden slår, og den anden hele tiden får hug.

55 - **Hvor du kun banker, slår jeg.**³

Det kan mere korrekt kaldes et fjendskab, lige som eet der er mellem strenge herrer og tjenere, hvor sidstnævnte intet kan vinde uden at gøre deres egne vilkår strengere. Man har set eksempler på, at arme og ben engang har slået sig sammen og erklæret maven krig, men krigen endte, som bekendt, dårligt

³ På latin: »Ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.« 'Banke' er her ikke lige så hårdt som 'slå'.

for lemmerne, så de efter en kort opstand måtte overgive sig til mavens nåde. Dette eksempel og mit eget holder mig evigt i en slavelignende lydighed, så at jeg hader, og også frygter, ligesom de underordnede, der er under en hård byrde.

65

Når du overvejer dette, vil de tanker, du har om min lykke, forsvinde. Kun den, der har skoen på, mærker smerten, når skoen trykker. Enhver tror, hans ubehag er det største, fordi han ikke har følt en andens ubehag. Jeg kan godt forestille mig, at det er et kors at have en dominerende kone. Men jeg er til
70 enhver tid klar til at bytte partner, hvis du vil give mig din kone, og tage min mave i bytte.